

SAMODZIELNOŚĆ
DZIECKA
W
ZAKRESIE CZYNNOCI
SAMOBSŁUGOWYCH
ORAZ
JEJ WPŁYW NA
FUNKCJONOWANIE DZIECKA

Opracowała: mgr Joanna Lipińska

„NAUKA SAMODZIELNOŚCI JEST JAK NAUKA JAZDY NA ROWERZE
– GDY NADEJDZIE CZAS, TRZEBA PUŚCIĆ KIJEK.
JEŚLI ZROBIMY TO W ODPOWIEDNIM MOMENCIE,
JEŚLI POZWOLIMY DZIECKU NA SAMODZIELNĄ JAZDĘ,
OTWORZYMY PRZED NIM SZEROKĄ I PROSTĄ DROGĘ
W DOROŚŁOŚĆ.”

WAWER A., „GDY NADEJDZIE CZAS – CZYLI O SAMODZIELNOŚCI”, BLIŻEJ PRZEDSZKOLA 2011 NR 4

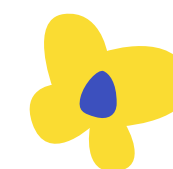
Samodzielność jest naturalną potrzebą rozwojową dziecka. Jednocześnie jest zjawiskiem złożonym, obejmującym wiele płaszczyzn:

- **samodzielność motoryczną,**
- **czynności samoobsługowych,**
- **samodzielność działań,**
- **samodzielność myślenia,**
- **samodzielność w zakresie kontaktów społecznych,**
- **samodzielność emocjonalną itd.**

Środowisko rodzinne jest pierwszym środowiskiem wychowawczym kształtującym samodzielność dziecka na wielu płaszczyznach od jego pierwszych chwil życia. Od postaw wychowawczych rodziców zależy stopień samodzielności dziecka.

JUŻ OKOŁO PIERWSZEGO ROKU ŻYCIA MAŁY CZŁOWIEK DAŻY DO UZYSKANIA SAMODZIELNOŚCI W PRZEMIESZCZANIU SIĘ, JEDZENIU ITD.

WRAZ Z WIEKIEM POSZERZA SIĘ ZAKRES DZIAŁAŃ, KTÓRE DZIECKO CHCE WYKONAĆ SAMO. Z UPOREM PRÓBUJE PRZEZWYCIĘŻYĆ POJAWIAJĄCE SIĘ TRUDNOŚCI. SŁYSZYMY WÓWCZAS CZĘSTO CHARAKTERYSTYCZNE „JA SAM/SAMA!” WIELE ZALEŻY WÓWCZAS OD REAKCJI RODZICÓW.

CO UTRUDNIA DZIECIOM NAUKĘ SAMODZIELNOŚCI?

BRAK CZASU

DOROŚLI WYRĘCZAJĄ
DZIECKO, SPIESZĄC
SIĘ DO CODZIENNYCH
OBOWIĄZKÓW

**DOROŚLY NIE RADZI SOBIE
Z NEGATYWNYMI EMOCJAMI DZIECKA
POJAWIAJĄCYMI SIĘ PODCZAS NAUKI
CZYNNOŚCI SAMOOBSŁUGOWYCH**

WYRĘCZA DZIECKO,
ABY UNIKNAĆ
MANIFESTACJI
ZŁOŚCI

DAŻENIE RODZICÓW DO PERFEKCJI

„SAM ZROBIĘ TO
LEPIEJ NIŻ
DZIECKO”

CO UTRUDNIA DZIECIOM NAUKĘ SAMODZIELNOŚCI?

**MYŚLENIE TYPU „ON/ONA
JEST JESZCZE TAKI/TAKA
MALUTKI/MALUTKA”**

rodzic wyręcza dziecko,
sądząc, że nie jest ono
jeszcze gotowe na naukę
samodzielności, jednocześnie
zaspakajając potrzebę bycia
osobą ważną w życiu dziecka

RODZICE CHCĄ USTRZEC DZIECKO PRZED NEGATYWNYMI EMOCJAMI,

UCHRONIĆ PRZED POJAWIAJĄCYMI SIĘ TRUDNOŚCIAMI.

WYRĘCZAJĄ JE NAJPIERW

W CZYNNOŚCIACH SAMOOBŚŁUGOWYCH,

NASTĘPNIE W PODEJMOWANIU DECYZJI,

ROZWIĄZYWANIU KONFLIKTÓW Z RÓWIEŚNIKAMI ITD.

**Jednak czy jest to korzystne dla rozwoju
dziecka?**

Jakie korzyści płyną z rozwijania samodzielności w zakresie czynności samoobsługowych u dzieci?

DZIECKU NALEŻY STAWIAĆ WYZWANIA, DAWAĆ ZADANIA DOSTOSOWANE DO JEGO MOŻLIWOŚCI I WIEKU. POCZUCIE SUKCESU Z OPANOWANIA OKREŚLONYCH CZYNNOŚCI:

zwiększa w dziecku poczucie własnej wartości i pewność siebie, kształtuje wiarę w siebie i w swoje możliwości, pozytywnie wpływa na samoocenę. Dzieci takie lepiej radzą sobie w nowych sytuacjach, szybciej adoptują się do nowych warunków. Dotyczy to już 3-latków rozpoczynających edukację przedszkolną.

pomaga przezwyciężać trudności i niepowodzenia; sprawia, że dziecko wytrwale dąży do celu, kończy rozpoczęte prace;

chroni dziecko przed „wyuczoną bezradnością”;

wspiera rozwój logicznego myślenia;

Jakie korzyści płyną z rozwijania samodzielności w zakresie czynności samoobsługowych u dzieci?

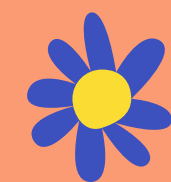
daje radość i satysfakcję;

zwiększa kompetencje społeczne dziecka – dziecko lepiej funkcjonuje w grupie;

chroni dziecko przed niepotrzebnymi frustracjami, ułatwia codzienne życie;

ułatwia życie rodzicom, zapobiega ich niepotrzebnym frustracjom.

PONADTO BADANIA DOWODZĄ, ŻE OPANOWANIE CZYNNOŚCI SAMOOBŚLUGOWYCH I PORZĄDKOWYCH PRZENOŚI SIĘ NA CZYNNOŚCI INTELEKTUALNE. I TAK:

„dzieci, które marudzą i ociągają się przy prawie każdej czynności samoobsługowej, przenoszą ten styl zachowania na sytuacje zadaniowe typu dydaktycznego: zbyt wolno układają przedmioty potrzebne do zajęć, zwlekają z wykonaniem poleceń, a na dodatek pokazują, jak wielką łaską czynią nauczycielce.

dzieci, które „sieją” bałagan (rzucają ręcznik byle gdzie, depczą po swoich ubraniach w szatni, przeciągają się przy stole i rozrzucają jedzenie itd.) są zwykle równie niestaranne w realizacji zadań typu intelektualnego: jeżeli mają coś sensownego zbudować z klocków, to nie widzą potrzeby, aby je wcześniej przygotować, porządnie ułożyć. Dlatego ciągle czegoś szukają, przesuwają, przestawiają i są tym tak pochłonięte, że tracą z pola widzenia sens zadania.

dzieci, które przy wykonaniu czynności samoobsługowych domagają się pomocy, chociaż przy niewielkim wysiłku poradziłyby sobie same, przenoszą to zachowanie (nawyk) na sytuacje zadaniowe typu intelektualnego: zaczynają narzekać, że jest to dla nich za trudne, że nie wiedzą, jak to zrobić, szukają wzrokiem nauczycielki, a gdy ta spojrzy w ich kierunku, demonstrują bezradność. Nauczycielka oczywiście podchodzi do nich i pomaga. Tym sposobem, dzieci te kolejny raz dowiadują się, że opłaca się być bezradnym."

Jak uczyć dziecko samodzielności?

DO NAUKI NALEŻY WYKORZYSTAĆ KAŻDY PRZEJAW DĄŻENIA DO SAMODZIELNOŚCI, KAŻDE "JA SAM!"

Konieczne jest „pozwolenie dziecku na samodzielne wykonanie czynności”, w razie czego podzielenie jej na etapy, np.: „poluzuj sznurowadła (odepnij rzepy), podnieś nogę, wsuń stopę do buta, zapnij rzepy. Należy dziecku towarzyszyć, poświęcić mu czas i uwagę, służyć radą, objaśnieniami, ale NIE WYRĘCZAĆ.

Konieczne jest OKAZYWANIE ZADOWOLENIA Z KAŻDEJ SAMODZIELNIE WYKONANEJ CZYNNOŚCI, niezależnie od efektu jej wykonania (nawet jeśli dziecko nie osiągnie oczekiwanego przez nas efektu). Pochwały, słowne nagrody w znacznym stopniu determinują działania dziecka, motywują je do dalszych wysiłków, do powtarzania czynności i ich doskonalenia.

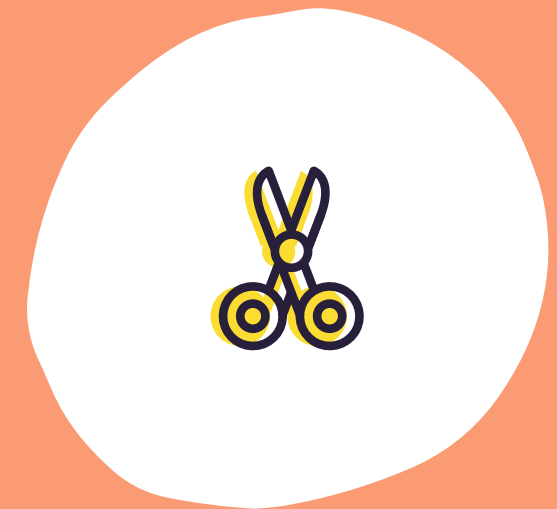
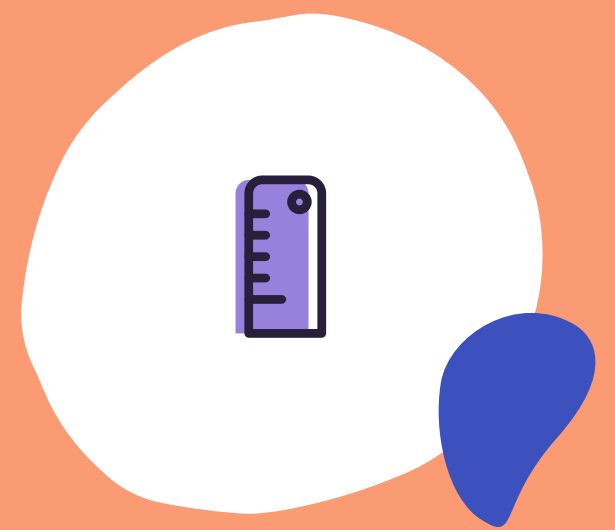

„Nie udało się raz, spróbujmy jeszcze raz”. Nie należy karcić dziecka, upominać, wciąż poprawiać – przyniesie to efekt odwrotny. Dziecko będzie unikało kolejnych prób.

**Wyrobieńie odpowiednich
nawyków wymaga CZASU.
Bez systematyczności
i konsekwencji nie osiągnie się
zamierzonego celu.**

„NIEKTÓRZY WRĘCZ SKOMENTUJĄ TO BEZPOŚREDNIO SFORMUŁOWANYM APELEM:
RODZICU, NIE KRZYWDŹ DZIECKA, TJ. NIE CZYŃ MU KRZYWDY,
UTRUDNIAJĄC I OPÓŹNIAJĄC JEGO ROZWÓJ.
NIE WYRĘCZAJ GO, ALE POMÓŻ, WYJAŚNIJ, POKAŻ, NAUCZ, UWIERZ W NIE.
CZYLI BĄDŹ OBOK, CZASAMI PO PROSTU OBSERWUJ,
KIEDY TRZEBA, ASYSTUJ LUB ASEKURUJ.
BĄDŹ UWAŻNY I ZAUWAŻ – POCHWAL, DOCEŃ, WZMOCNIJ.”

WENTRYCH A., „JA SAM! JA SAM! O SAMODZIELNOŚCI DZIECKA”, BLIŻEJ PRZEDSZKOLA 2019 NR 4

BIBLIOGRAFIA:

- Szczepkowska-Szczeńiak K., Uniszewska K, Osiąganie samodzielności, (w:) Doradca Nauczyciela Sześciolatek, Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej, Warszawa 2006
- Wawer A., Gdy nadejdzie czas – czyli o samodzielności, Bliżej Przedszkola 2011 nr 4
- Wentrych A. „Ja sam! Ja sam! O samodzielności dziecka”, Bliżej Przedszkola 2019 nr 4
- Zielińska E. „Kształtowanie czynności samoobsługowych”, Bliżej Przedszkola 2011 nr 7-8